

בממלכת המלך מנשה

קשה להאמין שבסמטת בית השואבה בתל אביב מסתתרת ממלכה של איש אחד, מלך לבוש גלימה לבנה שקופה ותחתונים בלתי נראים. בכניסה לביתו יש דלת נעולה, ובהמשך, במעלה מדרגות שנבנו בראשית המאה העשרים, ישנה דלת נוספת שאינה נעולה. זו הכניסה למקום מושבו של המלך, הצייר והפסל הדגול מנשה קדישמן היושב על כיסאו בצמוד לחלון גדול. מוקף בציריו, הוא אינו טורח להרים אלי את עיניו, ואני עומד נבוך מולו. היתה זו תחילתה של היכרות שנמשכה ברציפות שנתיים ימים, מדי חודש היינו נפגשים ומעמיקים ברצוננו המשותף להפיק את ספרו של אריה בג "אל תשלח ידך אל הנער", אסופת שירים ודברי הגות בנושא העקידה, שהתברר שהיתה גם מרכז הווייתו של מנשה.

באותם ימים היתה עדנה, חברתו לחיים של מנשה, שומר החותם. בלעדיה לא ניתן היה לקדם דבר בממלכה. סיפרתי לה על כוונתי להוציא ספר בנושא העקידה עם ציריו של מנשה. הספר היה חלומו של אבי שלא זכה להגשים. "מנשה אמר לך משהו", שאלה. "לא", אמרתי, "אפילו לא הרים את עיניו." "אז זה הטלפון שלי, תתקשר ונתאם איתו פגישה לשבוע הבא. ואל תשכח להביא קופסת מלפפונים במלח". יצאתי נבוך כשם שהגעתי. הכול נראה הזוי. חשבתי לעצמי: ספר בטח לא יצא מזה. טעיתי.

בפגישתנו השנייה בראשית שנת 2001 עליתי בלי היסוס במדרגות ובידי כתב היד של הספר העתידי. פתחתי את הדלת ועדנה אמרה: "שים את הקופסה במטבח, תיכנס בלי להגיד מילה ותתישב על הכיסא ליד מנשה", אמרה, "ותחכה עד שיפנה אליך". הדקות נקפו ואף מילה, דומיה. ולפתע: "מה יש לך ביד?" "השירים של הספר", אמרתי. "תן לי". הושטתי את הניילון עם עשרות השירים, מנשה הוציא את כולם והחל לקרוא אחד אחד, לבסוף פסק: "אל תדאג, אני אעזור לך, אבל חסרים כאן כמה שירים שבלעדיהם אי אפשר להמשיך. ועכשיו ספר לי על אבא שלך ועל עזריה ועל העמק". התחלתי לספר ולתאר במיטב כשרוני ובינתיים נכנסו לסטודיו אנשים נוספים שנעמדו במעבר הצר בין ערימות הציורים והסקיצות שגדשו את החדר. חלק מהאנשים עמדו שעה ויותר, התייאשו והלכו. אחרים השחילו מילה שנותרה ללא מענה ומנשה ואני בענייננו, כשבסטודיו יש רק שלושה כסאות, אחד למלך, אחד לי ואחד לניירות שהבאתי.

כעבור שעתיים קמתי ללכת ועדנה אומרת: "הוא אוהב את אבא שלך ואוהב. בעוד שבועיים תבוא ונדבר על הציורים שאתה צריך ואל תשכח להביא שתי קופסאות מלפפונים במלח". כך החל מסע מרתק של הגשמת חלומו של אבא והיכרות שלא תישכח עם צייר ואדם מיוחד.

פגישתנו הבאה כבר היתה תכליתית. מנשה פתח מייד: "צריך לצרף לספר שירים וטקסטים של יחיאל מר, של אליעזר כגן, יבי, רוני סומק ואבי אליאס. כמו כן, אני אדבר עם אדם ברוך, חבר שלי, ועם חיים באר, אנשים חכמים. אי אפשר בלעדיהם", פסק. בשלב זה כבר היה ברור שבלי רזיה זה לא ילך. ספרות ושירה זה המקצוע שלה, אני הרי רק המפיק פה. רזיה תהיה הסמכות המקצועית.

"ומה עם הציורים", שאלתי. "קח מעדנה מפתח, רד למטה לחדר שבו שמורים הציורים שלי, תעשה סיור ואז נדבר".

הרגשתי כמו עליסה בארץ הפלאות. פתחתי את הדלת, נגלה לי אולם חשוך, עולם ניסתר שמעטים זכו לראות ובו עשרות תמונות בגדלים שונים ועשרות פסלי מתכת קטנים ששימשו דגמים לפסלים הגדולים המוצבים בארץ ובעולם, עולם מכושף. עליתי למעלה, תוהה ומבולבל: איך לבחור? הפעם מנשה הציל את המצב: "הכי חשוב זה הציור על הכריכה, ואת זה כבר בחרתי". הציור שבחר הוקדש לבנו, בן, ביום גיוסו לצה"ל בשנת 1982 והוא מבטא את החשש של מנשה לבנו. בציור רואים את הקורבן, את אביו האוחז מאכלת ואת אלוהים פורש כנפיים מעליהם. רוח העקידה היתה נוכחת בסטודיו תמיד.